

השבוע בגליון		
- הסימן הטוב ביותר - הסגולה המופלאה שבאמירת פרשת הקטורת - מיקומה של פרשת הקטורת בסדר התפילה - הקטורת - "עניין גדול לבטל כל פגע" - מדוע אומרים "אין כאלוקנו" - אותיות יווניות כאמצעי המחשה להלכות שונות - ייחודיותה של האות ת'	- סימני ראש השנה - מה עומד מאחוריהם - תפוח בדבש, למה לא ענבים? - סימנים מימות הגאונים - לראות את הסימנים בלא לאוכלם	- עונש כרת - כרת ממה? - שלושה סוגי כרת - עונש כרת כהתאבדות - לחלל את השבת כדי להציל יהודי מעונש כרת - האוכל מצה גדולה בליל הסדר מרחיב את מצוות אכילת המצה? - שיעור הקטורת מן התורה

דף ב/א שלושים ושש כריתות בתורה

עונש כרת - כרת ממה?

מסכתנו, מסכת כריתות, פותחת במניין חייבי הכריתות, ובהלכות הנובעות מעונש הכרת. ביצוע רוב העונשים שבתורה הופקד בידי בית הדין; מלקות, סקילה, שריפה, הרג, חנק וקנס ממון. שונים הם מספר איסורים מן התורה, שתורתנו הקדושה מציינת כי העובר עליהם ממיט על עצמו מיתה בידי שמים או עונש כרת.

שלושה סוגי כרת: 'כרת' מלשון כריתה, "הכרת תכרת הנפש ההיא" (במדבר טו/לא). הרמב"ן (ויקרא יח/כט) מבאר, כי עונש הכרת הוא אובדן, שעובר העבירה מאבד חלק מעצמו, אך היקף האובדן תלוי בעובר העבירה ובחומרת העבירה, כפי שרומזים שלשת הפסוקים העוסקים בכריתות. הצדיק שגברה תאוותו עליו ונכשל בעבירה שעונשה כרת, ימות בקיצור שנים, אך יהיה לו "חלק בעולם הנשמות... כי צדיק היה, ויהיה לו עוד חלק לעולם הבא... שאחרי התחיה" - על כך נאמר (ויקרא יז/ד) "ונכרת האיש ההוא", האיש בלבד ללא הנפש. מי שעוונותיו מרובים, נפשו "נכרתת מעולם הנשמות... ואלו אין להם כרת בגופם אלא פעמים שיחיו ויגיעו... עד זקנה ושיבה" - "ונכרתה הנפש ההיא", הנפש בלבד ללא האיש. הרשעים הגמורים נידונים לכרת הן בעולם הזה והן בעולם הבא, "והוא הנאמר בו (במדבר טו/לא), כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה, ודרשו (שבועות יא/א) הכרת - בעולם הזה, תכרת - לעולם הבא, לומר שהוא ימות בנוער... שלא תחיה נפשו בתחיית המתים ואין לה חלק לעולם הבא".

ותשובה... מעבירין את רוע הגזירה: ראוי לציין, להזכיר ולהדגיש, כי רב כוחה של התשובה לכפר על החטאים ולזכות לחיי העולם הבא, כדברי הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג הל' י"ד): "במה דברים אמורים שכל אחד מאלו אין לו חלק לעולם הבא, כשמת בלא תשובה, אבל אם שב מרשעו ומת והוא בעל תשובה הרי זה מבני העולם הבא שאין לך דבר שעומד בפני התשובה, אפילו כפר בעיקר כל ימיו ובאחרונה שב, יש לו חלק לעולם הבא, שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו" (עיי' תוס' כתובות לב ד"ה "דין", ו"תפארת ישראל", סנהדרין, סוף פ"ט שסיכם את כל העניין).

עונש כרת כהתאבדות: כדי לקבל מושג על חומרתו המופלגת של עונש כרת, ניתן להביא את חידושו הנפלא של ה"מנחת חינוך" (מצווה רל"ט) הכותב, כי מלבד חובתו של האדם להתרעע בחבירו העובר עבירה מפני מצוות התוכחה, הרי הוא חייב להתרעע בו מכח הציווי (ויקרא יט/טז) "לא תעמוד על דם רעך", שאם הרואה את חבירו טובע בנהר חייב להצילו, "על אחת כמה וכמה דאם יכול להצילו מהעבירה שהיא אבידת נפשו וגופו רחמנא ליצלו, בוודאי חייב להחזירו למוטב ולהצילו". ואילו הגר"י פערלא זצ"ל (בביאורו לספר המצוות לרס"ג עשה כ"ח) דן, אם העובר עבירה שעונשה כרת, הרי הוא כמאבד עצמו לדעת! **לחלל את השבת כדי להציל יהודי מעונש כרת:** הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת

לעילוי נשמת הר"ר יעקב צבי כספי ז"ל ב"ר יחזקאל מנחם ז"ל גלב"ע ג' מרחשון ת.נ.צ.ב.ה. הונצח ע"י ידידיו הר"ר שלמה כספי ומשפ' שיחיו - פ"ת	לעילוי נשמת מרת נאוה בלה בראל ע"ה ב"ר חיים ז"ל גלב"ע ל' תשרי תש"ס ת.נ.צ.ב.ה. הונצחה ע"י המשפחה שיחיו	לעילוי נשמת מרת ציפורה פרייליכמן ע"ה ב"ר משה ז"ל גלב"ע א' מרחשון תשס"ד ת.נ.צ.ב.ה. הונצחה ע"י ידידיו הר"ר חיים פרייליכמן ומשפ' שיחיו - פ"ת
---	---	--

"אגרות משה" או"ח ח"א סי' קט"ז ענף א') כותב בדעת בעלי התוספות, כי כאשר אדם עבר עבירה שעונשה כרת והוא מתחרט על כך, מותר לחלל שבת כדי להצילו מעבירה זו, שכן, הרי זה פיקוח נפש לכל דבר ועניין! וכגון, יהודי שעבר עבירה והניח בצק בתנור בשבת, כדי שייאפה. טרם נאפה הבצק, הוא אינו עובר על איסור תורה, שהמלאכה לא התקיימה. אם באותה שעה הוא חזר בתשובה, מותר ליהודי אחר לחלל שבת כדי להוציא את הפת מן התנור, על מנת שהלה לא ייענש במיתה, ואף על איסור דאורייתא הוא רשאי לעבור כדי להצילו מן העבירה [רד"ת פת מן התנור היא איסור דרבנן]. (ועיי' "דברות משה" שבת סי' ג', ובספר "משנת פיקוח נפש" סי' ס').

דף ו/א קטרת היתה נעשית שס"ח מנה

האוכל מצה גדולה בליל הסדר מרחיב את מצוות אכילת המצה?

ספק גדול ורב העלו רבותינו האחרונים. מצוות רבות ניתנו לנו בשיעורים, וכגון, מצה בליל הסדר, שיעורה כזית. האם יהודי שאכל מצה בכמות עודפת משיעור כזית, קיים מצווה גדולה יותר, או שמא עם סיום אכילת שיעור כזית פסקה מצוותו. הפוסקים מוצאים בסוגייתנו ראייה מעניינת לנידון זה.

בכל יום ויום הוקטרה קטורת בבית המקדש על גבי המזבח הזהב, אשר ניצב בתוך ההיכל. בבוקר ובבין הערביים, היו מקטירים את הקטורת אשר משקלה מנה, פרס [חצי מנה] בבוקר ופרס בין הערבים. ככל מעשי המקדש, גם הקטרת הקטורת התקיימה בשבת, כפי שהקריבו בשבת את הקרבנות אשר חובה להקריבם.

שיעור הקטורת מן התורה: לדעת בעלי התוספות בסוגייתנו, שיעור מנה להקטרת הקטורת ניתן בהלכה למשה מסיני (ועיי' "משנה למלך" הל' תמידין ומוספין פ"ג הל' ב'). אולם, לשיטת רש"י הכמות הגדולה שהוקטרה על המזבח אינה נחוצה מן התורה, שכן, מדאורייתא די בשיעור כזית בלבד להקטרה על גבי המזבח, וחכמים הם אשר קבעו להקטיר כמות גדולה יותר (רש"י זבחים קט"ב ד"ה "אמר רבה"). נמצא, שבשבת הקטירו כמות עודפת על הנדרש לפי התורה. כיצד עשו כן? הרי ההקטרה היא הבערת אש, האסורה בשבת?

הרי לנו, כי כאשר מבצעים את המצווה בהרחבה, מגדילים את נפחה או את פעולתה, הכל נכלל במעשה המצווה, וממילא, מאחר שמותר להקטיר בשבת בבית המקדש, אין כל מניעה להקטיר כמות עודפת על הנדרש, שהכל מצווה.

ואם תאמר, מניין לנו שבשבת הקטירו מנה, שמא בשבת הקטירו כזית בלבד, כנדרש על פי התורה - סוגייתנו תוכיח כי לא היה הבדל בין ימות החול ליום השבת. בגמרתנו מבואר, כי בתחילת השנה היו מכינים את סממני הקטורת הנדרשים לכל ימות השנה, שלש מאות שישים ושמונה מנים; שלש מאות שישים וחמישה מנים כנגד ימות החמה, ושלושה מנים נוספים לצורך הקטרת הכהן הגדול ביום הכיפורים. אם אכן, בשבת הקטירו כמות פחותה מן הכמות שהקטירו בימות החול, מדוע היה צורך להכין כמות עודפת עבור יום הכיפורים, די היה בליקוט עודפי הקטורת של שבתות השנה כדי לאגור כמות זו ויותר. הרי לנו, כי גם בשבת הקטירו כמות זהה לזו שהוקטרה בימות החול (וה"ה צבי" בסוגייתנו, וכן בשו"ת, או"ח ח"א סי' ב').

דף ו/א יהא רגיל איניש למיכל ריש שתא קרא ורוביא, כרתי, סילקא ותמרי

סימני ראש השנה - מה עומד מאחוריהם

"אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא, יהא רגיל איניש למיכל ריש שתא קרא ורוביא, כרתי, סילקא ותמרי".

מנהג ישראל לאכול "סימנים" בליל ראש השנה. הסימנים הם מאכלים בעלי שמות או תכונות המרמזים על התקוות שלנו לקראת השנה החדשה. אוכלים תפוח טבול בדבש ואומרים, "יהי רצון שתהא שנה טובה ומתוקה כדבש". אוכלים ראש של דג ואומרים, "שנהיה לראש ולא לזנב". מקור מנהג זה בדברי אביי בגמרתנו, שבלייל ראש השנה יש לאכול קרא, רוביא, כרתי סילקא ותמרי. טרם נפנה למספר מנהגים יפים שנהגו במהלך הדורות, שומה עלינו לברר את מהותו של מנהג זה ואת הכוונות העומדות מאחוריו. אדם נוטל תפוח, טובל אותו בדבש, ומברך את עצמו, שתהיה לו שנה טובה ומתוקה. הוא טועם מראש של דג ומאחל לעצמו 'שנהיה לראש ולא לזנב' - מה פשר הדבר?

לעורר את האדם לחזור בתשובה: השל"ה הקדוש כותב (ראש השנה נר מצווה ד"ה ולכאורה, דבריו מובאים גם באלה רבה או"ח סי' תפ"ג סי' א', "מטה אפרים" שם סי' ב' ו"משנה ברורה" שם סי' ב'), כי אכילת הסימנים אינה רמז הפועל בעצמו מאום, אלא שהסימנים נועדו לעורר את האדם בדבר משאלות ליבו, ואז ישוב בתשובה שלימה לפניו ויתפלל על הדרוש לו לקראת השנה הבאה.

להביע בטחון בקב"ה: הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל ("נחמדת שלמה" על השו"ע שם) נוקט בדרך שונה. לדעתו, זמן האכילה אינו ראוי לתפילה, וסימנים אלו נועדו להוכיח את בטחונו בקב"ה, שאנו מאמינים כי ייטיב עמנו וירבה לנו את החיים ואת החסד, ואף אם נגזר על האדם גזירות רעות חלילה, יתהפך דינו לטובה על ידי אמירה זו המחזקת את בטחונו בקב"ה.

תפוח בדבש, למה לא ענבים? קיימים פירות מתוקים יותר מן התפוח, ובכל זאת התפוח נבחר לסמל את "שנה טובה ומתוקה" בצוותא עם הדבש, ושני טעמים לדבר. המהרי"ל (בדרשותיו, והובא על ידי הפוסקים) כותב, כי התפוחים רומזים ל"חקל תפוחין", מושג ידוע בתורת הקבלה. הגאון מוילנא זצ"ל (ביאור הגר"א או"ח סי' תקפ"ג) מצביע על כך, כי היה זה בראש השנה כאשר יצחק אבינו אמר לבנו יעקב אבינו (בראשית כ"ז/כז), "ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'", וריח שדה זה ריח תפוחים היה (רש"י שם). [יש שהעירו, כי ברכת יצחק היתה בפסח, אך בזוה"ק מבואר, כי הברכה היתה בראש השנה - ראה "הליכות שלמה" ח"ב פ"א, ארחות הלכה הע' 75].

האב פסע צעדים ספורים, נגש אל ארון הספרים אשר כה אהב, ושלף כרך בודד מן התלמוד הבבלי. האותיות השקועות שעל הכריכה המהווה, ידעו לספר כי היא מכילה את מסכת כריתות. בלוויית אמונות קצרות אך עמוקות, הוא קרע בזהירות את כריכת הגמרא משני צדדיה, "שלא יהיה לך כבד ילדי הקטן", והפקיד את האוצר בידי בנו מחמדו. ללא מילים. בלי הסברים. אין צורך. הנה הדבר שחיבר אותי אל הדורות הקודמים, זו התורה אשר שמרה עלינו מימי טיטוס, ועד פרעות בוגדן חמלניצקי ו"סופות בנגב" - הפרעות באוקראינה. למד בה ילדי היקר לי מכל, וזכות התורה תגן עליך מכל פגע.

איננו רשאים לנסות לתאר את ההמשך. את נקישות הפסיעות של הנעללים הקטנות המתרחקות מן הבית, את ההורים המלווים את הבן עד המקום שממנו ואילך צריך להפריד, את הדמעות הנוטפות בחשאי כדי שלא לצער את הבן, או את העלם הצעיר הזוקף את ראשו מתוך נסיון להמחיש להוריו כי הכל יהיה בסדר, וכי הם יכולים לסמוך עליו. אלו הם רגעים שאי אפשר לרדת לשורשם ולנסות לצבוע אותם במילים. הנה להם כמות שהם, והקב"ה יאסוף את דמעותיהם לצקלונם. מי יכול למנות את מספר הפרידות הטראגיות הללו שנכפו על זקנינו. והנה, עוד פרידה קרמה עור וגידים. הילד החד, יצחק שלמה, יצא את הבית, נקלע למחנות ההשמדה של הנאצים הארורים, אשר כבר הספיקו להשמיד את משפחתו ולהעלות את הוריו על מזבח קידוש ה'. בברגן בלזן כבר היה מוטל בתוך בור המתים ונשלף מתוכו על ידי אדם שחלף במקום וראהו מפרפר.

★ ★ ★

הגאון רבי יצחק שלמה אונגר זצ"ל נפטר לא מכבר זקן ושבע ימים, ספג באהבה ייסורים רבים שאפפוהו, והותיר אחריו קהילה מפוארת, "חוג חתם סופר" בבני ברק, וישיבה גדולה, "מחנה אברהם", על שם אביו. האבא שנתן את הגמרא.

כל ימי חייו לא משו מזכרונם אותם רגעי פרידה. שלושים ושש פעמים, סיפר, חזרתי על מסכת כריתות בימים ההם. שלושים ושש פעמים.

כאשר אנו פותחים בלימוד מסכת כריתות מסדר דף היומי, נודה נא לאלוקינו על הטוב אשר הנחילנו, על האפשרות לשבת בבית מדרש בנינוחות ולהאזין לשיעורו של מגיד שיעור המסביר את הדברים בטוב טעם ודעת. מי אשר עדיין לא הצטרף לשיעורי הדף היומי, מוזמן לעשות זאת כעת, עם התחלת הלימוד במסכת כריתות.

.....
המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il
.....

ברכת התורה העורך

פנינים

כתב ה"חפץ חיים" זצ"ל בתחילת ספרו "ליקוטי הלכות" למסכתנו:

בספר "ייסוד ויורש העבודה" (שער הכולל) מובא מהארי"י ז"ל, כי מי שחטא טעא שעונשו כרת, יהא נעור לילה שלם ויעסוק בתורה, ובפרט בענייני העבירה שעבר. מנהג זה, ממשיך ה"ייסוד ויורש העבודה" נפוץ בפרט בעשרת ימי תשובה ובימים הנוראים, והעושים כך נוהגים לעמוד על רגליהם ולעסוק במשך הלילה במסכת כריתות.

הדף היומי

ה"חפץ חיים" שם מוסיף ומפליג בדיעת המסכת על בוריה, שיש בכך משום קדושה והטהרות, וסגולה לתיקון העוונות.

דף ב/א שלושים ושש כריתות שבתורה
עדיין מושרש בארץ החיים
יהודי ניגש אל האדמו"ר רבי ישראל מרוזין זצ"ל ובקשו כי יקלל רשע אחד.
ענה לו הרבי: יהודי זה עדיין לא עבר על כל שלושים ושש כריתות שבתורה, ולפיכך לא נכרת שורשו לחלוטין. כיצד, איפה, אקללנו?...

דף ה/ב וכי נס אחד נעשה בשמן המשחה
נס להרע
נשאל הגרא"מ שך זצ"ל: סוגייתנו עוסקת באיסור פיתוס שמן המשחה. כיצד הדבר אפשרי אם הפיתוס אינו נעשה בלא ניסוי שמים?
השיב ונחה: זה לעומת זה עשה האלוקים. אפשר ויסייעו לו לרשע זה לעבור את האיסור... ("יקול התורה", ניסן תשס"ב, עמ' ע"ו).

דף ה/ב כשמן הטוב הירוד על הראש
כוחה של אחדות
היה הגר"ח שמואלביץ זצ"ל מצביע בהתפעלות על דברי ה"שיטה מקובצת" כאן (אות כ"ה) המביא מהמדרש "לפי שהיה על זקן אהרן כאילו היה על זקנו", של משה. הרי זה נפלא - מתוך הקירבה הגדולה חש משה כאילו הוא גופו נמשח! הפלא ופלא!... ("שיחות מוסרי").

דף ה/ב אין מושחין את המלכים אלא על המעיין
המלכות נובעת ממרומים
בח' אייר ה'תרנ"ד, לפני מאה ועשר שנים, הונח כתר הצארות הרוסית על ראשו של ניקולאי אלכסנדרוביץ', וביום זה "התכבדו" רבני ישראל לדרוש לכבוד המאורע. איש מהם לא העלה בדעתו להמנע מנאום זה...
הגאון הצדיק רבי בן ציון שטרנפלד זצ"ל בעל שו"ת "שערי ציון", מנותני ההסכמה לספר "משנה ברורה", דרש אף הוא וכה אמר:
מה טעם מושחים מלך על המעיין דוקא? אם כדי שתמשך מלכותו לאורך זמן, הלא היה מן הראוי למושחו על נהר ארוך ורחב דוקא! אלא, משיחה זו באה להורות כי מלכותו זו נובעת כמעין ממקור טהור, מאת הקב"ה, אף שלענין בשר ודם נדמה כי שרים אלו ואלו הם שהמליכוהו.

דף ה/ב אלא על המעיין
חופה - מעיין
מנהג היה בפרנקפורט ביום החתונה, לערוך טקס בשם "חופה מיין" תחת כיפת השמים.
הגר"י ווייס (שו"ת "מנחת יצחק" ח"ה סי' ל') משער, כי שמו של טקס זה בא לו על שם המעיין הנוכח בגמרתו כמקור להנהגה של סימנא מילתא בזמנים ועניינים רבים.
תחילה כינו טקס זה בשם "חופה מעיין". ברבות השנים שמו השתבש והפך ל"חופה מאיין"...

דף ו/א יהא רגיל למיחזי בריש שתא
חטא בגימטריה חטא
מנהג ישראל שלא לאכול אגוזים בראש השנה, שכן **אגוז** בגימטריה **חטא**.
מפליא הדבר - היה אומר הרבי מקוצק זיע"א. באגוז - נזהרים, ואילו בחטא שהוא ודאי בגימטריה חטא, אין נזהרים...

דף ו/ב כל תענית שאין בה מפתעי ישראל אינה תענית
בין מומר למומר
בגמרתנו נאמר, כי כל תענית שאין בה

סימנים מימות הגאונים: ה"אבודרהם" מספר (סדר התפילות ראש השנה בשם תשובות הגאונים), כי בתקופת הגאונים נהגו לאכול דלעת, פול מצרי, כרישין, שלקות ותמרים כסימנים, והם הניחו את ידיהם על כל אחד מהם ואמרו דברים טובים המשתלבים בשמות הסימנים. האדמו"ר מצאנו זצ"ל (שו"ת "דברי יציב" או"ח סי' רנ"ג ס"ק ד') כותב, כי אין די באכילת המאכל בלא אמירת "יהי רצון", מפני שסימנים אלו יכולים להתפרש גם להיפך, לרעה חלילה וחס, ולכן מדגישים את הצד החיובי שבהם.

לראות את הסימנים בלא לאוכלם: בשונה מן הגירסה שבגמרתנו, "**למיכלי בריש שתא**" - **לאכול** בראש השנה סימנים, במסכת הוריות גירסת הגמרא היא "**למיחזי בריש שתא**" - **לראות** בראש השנה את הסימנים. להלכה נפסק, כי יש לאכול את הסימנים, אך ה"כף החיים" כותב (סי' תקפ"ג ס"ק ו'), כי אם אירע שאין אפשרות לאכול את הסימנים, כגון, שאינם מעושרים, או שיש בהם תולעים, ניתן להסתמך על גירסת הגמרא במסכת הוריות, להביט בסימנים ולומר את ה"יהי רצון".
הסימן הטוב ביותר: ראוי לסיים בדברי ה"משנה ברורה" (שם ס"ק ו') כי אין סימן טוב לאדם מהתנהגות נאותה בתקופת הימים הנוראים...

דף ו/א חיסר אחת מכל סממניה חייב מיתה
הסגולה המופלאה שבאמירת פרשת הקטורת
בכל יום הקטירו קטורת בבית המקדש על המזבח הפנימי, בבוקר ובבין הערבים, וביום הכיפורים הכהן הגדול היה מקטיר קטורת גם בקודש הקודשים.
הקטורת היתה מורכבת מאחד עשר סממנים: צרי, ציפורן, חלבנה, לבונה, מור, קציעה, שיבולת נרד, כרכום, קושט, קנמון ובורית כרשינה. בגמרתנו מובאות מספר ברייתות העוסקות במעשה הקטורת, ולימים הם שולבו בנוסח התפילה, בפסוקי הקרבנות הנאמרים לפני התפילה, וכמו כן בסיום התפילה [עיי' שו"ת רדב"ז סי' אלף קט שהנוסח שבסידור הוא קיצור מהמובא בסוגייתנו].

מיקומה של פרשת הקטורת בסדר התפילה: סדר אמירת פרשת הקטורת בין פסוקי הקרבנות שנוי במחלוקת. ה"שולחן ערוך" (או"ח סי' א' סעי' ט') מביא בשם הקדמונים, כי יש שנהגו לומר את פרשת הקטורת לאחר אמירת פרשת קרבן התמיד, ואחרים כתבו, כי יש להקדים את אמירת פרשת הקטורת לאמירת פרשת התמיד (ראה מגיד מישרים, פרשת בהר). לא לחינם השתרשו שני מנהגים אלו, שכן, זמן הקטרת הקטורת בבית המקדש היה בין זריקת דם התמיד על המזבח, לבין הקטרת אברי קרבן התמיד (יומא לא/ב). לפיכך, היו שראו לנכון להקדים את פרשת הקטורת, והיו שהעדיפו להקדים את פרשת התמיד (עיי' "מגן אברהם" שם, ובי"ד אפרים" שם).

הקטורת - "עניין גדול לבטל כל פגע": סגולה מופלאה התלוותה לעבודת הקטורת בבית המקדש; סגולת העשירות. לפיכך, כל כהן לא קיבל זכות להקטיר קטורת, כי אם פעם אחת בחייו, ובכל יום היתה נערכת הגרלה אך ורק בין הכהנים אשר עדיין לא זכו להקטיר קטורת (תמיד פ"ה משנה ב'). גם אמירת פרשת הקטורת חשובה היא ביותר. רבי משה בן מכיר, חכם מתקופת ה"בית יוסף" והאריז"ל כותב: "ועניין הקטורת הוא עניין גדול לבטל כל נגע וכל פגע רע והוא מבטל המוות ועוצר המגיפה ומסלק רוח רעה וכל המקטרגים מכל העולם... ולכן ראוי לכל בעל נפש להשתדל בכל עוז לאמרה בכל יום פעמיים, בבוקר ובערב, ולכווין בו מילה במילה, ותעלה שיח שפתותינו במקום קרבנותינו, וגורם לנו ברכה והצלחה והרוחה בכל מעשה ומשלח ידנו, ומעשיר, ואינו בא לידי עניות הזהיר בו" (סדר היום, לרבי משה בן מכיר). את דבריו הוא מסיים באיזכור סגולת העשירות שבהקטרת הקטורת, סגולה הקיימת גם באמירת פרשת הקטורת.

מדוע אומרים "אין כאלוקינו": המבקש לעמוד על עוצמתה של סגולה זו, יפתח נא את כתביו של הגאון בעל ה"נודע ביהודה" זצ"ל (שו"ת, קמא או"ח סי' י') הכותב, כי אומרים "אין כאלוקינו, אין כאדונינו" וכו' לפני פרשת הקטורת, "בכדי שלא יאמר המעשיר, כי כוחו ועוצם ידו עשה לו את העשירות הלזו!..."

סגולה לעשירות, שחשש בצידה.
אמירת פיטום הקטורת בשבת בלבד: קיים מנהג קדום, לומר את פרשת פיטום הקטורת בשבת קודש בלבד. מנהג זה מבוסס על החשש מפני דילוג מילה מפרשת הקטורת, מאחר שבגמרתנו מבואר, כי כהן אשר חיסר מסממני הקטורת התחייב מיתה, וגדולי עולם תלו אזהרה זו גם על אמירת פרשת הקטורת, שיש להזהר עד למאד באמירתה בדקדוק ובשלמות (עיי' "בית יוסף" או"ח סי' קל"ג). לפיכך, היו שנהגו לומר את פרשת הקטורת בשבת בלבד, מתוך חשש שבימות החול עלולים לדלג על מילה מחמת חפזון (רמ"א סי' קל"ב סעי' ב').

מניין הסממנים באצבעות: כדי להמנע מבלבול באמירת פרשת הקטורת, האריז"ל הנהיג למנות באצבעות בעת אמירת אחד עשר הסממנים (ייסוד ושרש העבודה" שער ב' פרק י"א). המנהג הרווח לומר את פרשת פיטום הקטורת בכל יום, מבוסס על דברי ה"בית יוסף" (שם), אשר דחה את ההקבלה בין כהן המחסר אחד מסממני הקטורת בעת ההקטרה, לבין יהודי המדלג אחד מן הסממנים בעת אמירת פרשת הקטורת. חיוב המיתה, הוא מסביר, מתייחס לבית המקדש בלבד, ובפרט לאור דברי רש"י (ד"ה "חייב מיתה"), שעונש זה אמור כלפי הקטרת הקטורת ביום הכיפורים בקודש הקודשים. שלקודש הקודשים אין להכנס לשווא, ואם חיסר אחד מן הסממנים, נמצא שלא הקטיר קטורת כראוי ונכנס ללא עילה, וזה הוא חיוב המיתה האמור. עם זאת, גדולינו ז"ל חששו להקבלה בין הקטרת הקטורת לאמירת פרשת הקטורת, כך מסופר על ה"חזון איש" זצ"ל, אשר הקפיד לומר את פיטום הקטורת מתוך סידור.

דף ו/ב מושחין את המלכים כמין נזר ואת הכהנים כמין כי... כמין כי יוני...

אותיות יווניות כאמצעי המחשה להלכות שונות

שמן מיוחד היה בבית המקדש, שמן המשחה, אשר נועד למשוך את מלכי בית דוד למלוכה, ואת הכהנים הגדולים לכהונתם, ביום שבו הוטלה עליהם המשחה הרמה. בגמרתנו מבואר, כי "מושחין את המלכים כמין נזר, ואת הכהנים כמין כי, אמר רב מנשיא כמין כי יוני". משיחת המלכים נעשתה כמין נזר מלכות, סביב ראשם, ואילו משיחת הכהנים הגדולים, נעשתה כמין האות 'כי' מסדר אלפא ביתא יוני, ובכך נתמקד במאמר הבא.

המעין ברש"י (ד"ה "כמין כי") וברמב"ם (הל' כלי המקדש פ"א הל' טו) יבחין על נקלה באות X המאויירת לעזרת הלומד, כדי לציין את צורת האות 'כי' ביוונית. על ייחודיותה של צורה זו אשר נבחרה מתוך שלל אפשרויות לאופן משיחת הכהנים הגדולים, נאמרו שני הסברים מרתקים.

ייחודיותה של האות ת': בכתב העברי הקדום, האות 'ת' נכתבה כך: X, כצורת האות 'כי' היוונית, כפי שניתן לראות במטבע בן עשרה שקלים, עליו מוטבעות המילים 'לגאלת ציון' בכתב עברי קדום. האות 'ת' מסמלת את התחיה, כמבואר בגמרא (שבת נהא), ובמדרשים גם נאמר, כי היא האות אשר הושמה על מצחו של קין לבל ייפגעו בו (ראה מדרש הגדול בראשית א/א ועין מדרש תמורה ריש פרק א, ומדרש איכה רבה פ"ב פסקא א). מאחר שעבודת הכהנים בבית המקדש כרוכה בחששות מפני איסורים חמורים שעונשים כבדים נלווים אליהם, התוו את המשחה באות 'ת' המסמלת את התחיה.

שתי וערב באלכסון: ביאור נוסף גורס, כי מלכתחילה משחו את הכהנים מאוזן לאוזן ומן הפנים אל העורף, כך שנוצרה צורת שתי וערב. לאחר שהנוצרים האלילו צורה זו היא הפכה למאוסה, ואין להשתמש בה אפילו לצורך מצווה (ראה רא"ש סוכה פ"ג סי' כ"ו). לפיכך, חז"ל שינו את צורת המשיחה והיטוה אלכסונית, X, צורה שאין בה חשש שתי וערב (ספר "שערי חכמים" אות א' בשם הגר"א, ועין בכל זה תו"ש מילואים לפרשת תצוה סי' כ').

ברם, ככל שהסברים אלו יפים ומשמחים את הלב, בדיקה מעמיקה קובעת כי אין ממש בהנחה שצורת האות 'כי' היא X. האיורים הנלווים לדברי רש"י ולדברי הרמב"ם אינם מקוריים, אלא התווספו על ידי המדפיסים! ואילו בכתבי היד המקוריים של רש"י ושל הרמב"ם, כמו גם בספרי האחרונים הרבים המפרשים אותם, מופיעים איורים שונים לחלוטין (ראה באריכות בילקוט שינוי נוסחאות ברמב"ם פרנקל הל' כלי המקדש שם).

מה היא בכל זאת "כי" יוני? מספר שיטות ראשונים בדבר. יש שאמרו שצורה זו היא כעין אות "כף" הפוכה - C; אחרים טוענים, כי צורת ה"כי" היא כאות ח', ויש שכתבו כי היא כעין האות 'ף', שהיו מושחים ממצחו של הכהן עד עורפו (עין "באר שבע" הוריות יא/ב, ישועות מלכו ברמב"ם הנ"ל, עיי"ש שביאר שנחלקו בזה רש"י ותוס', ועין "מרומי שדה" הוריות יב, ועוד). השאלה העולה לאחר סיום העיסוק בסוגיה זו היא, מדוע חכמינו ז"ל השתמשו באותיות יווניות ולא באותיות משלנו, מלשון הקודש. הא ניחא, אם היתה זו הפעם היחידה שהיו נוהגים כך, אך במקומות שונים בתלמוד חכמים משתמשים בצורת האותיות היווניות כדי לתאר את צורתם של חפצים שונים. הנה, בבואם לתאר את מבנה המזבח, חכמים אמרו שצורתו כצורת האות 'גאס' היוונית (מדות פ"ג משנה א'). מדוע?

ה"באר שבע" (שם) כותב, "ושמא יש לומר... צורתו המדויקת יותר היא האות היוונית". כלומר, צורת האות היוונית דומה יותר למעשה המשיחה מצורת האות העברית. ה"בית דוד" (מדות שם) מעלה אפשרות מעניינת ביותר. לדבריו, חז"ל מאנו להשתמש באותיות הקודש כדי לתאר צורות. חידוש זה מאדיר את ערכן הסגולי של האותיות הקדושות, אשר ניתנו לעם הקודש.

מפושעי ישראל אינה תענית.

ומדוע מומר, שאל ה"בית ישראל" מגור זצ"ל, אינו רשאי לאכול מקרבן פסח? **והוא** השיב: יש הבדל בין מומר שבא לאכול לבין מומר שבא לצום...

בשורה טובה ללומדי הדף היומי

ומגידי השיעורים

יצא לאור הספר "מעייני החיים"

על מסכת כריתות

ליקוט נפלא מאת הרב רלב"ג שליט"א

הספר יחולק חנים למגידי שיעורים

במשרדי מאורות הדף היומי

ב"ב: רח' וגמ' 1 בני-ברק

י-ם: בתיאום מראש פלא. 054-4868755

בשורה טובה ללומדי הדף היומי

יצא לאור הספר הנפלא

"משנת שלמה"

על מסכת כריתות

ובו ביאורים והערות לפי סדר הדף

ניתן להשיג בכל חנויות הספרים המובחרות

ובטל. 03-5798429

★ ★ ★

מגידי שיעור הדף היומי יוכלו לקבל

את הספר במחיר מסובסד בטלפון הנ"ל

לעילוי נשמת

האשה הצדקנית המחנכת

מרת **טשרנע טורק** ע"ה

ב"ר דוד שליונגר זצ"ל אשת הרב משה טורק יבלחטי"א

נלב"ע ז' חשון תשס"א

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

אבי מורי החזן

הר"ר **שבת בראון** ז"ל

ב"ר עקיבא הלוי ז"ל נלב"ע ז' מרחשון תשמ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו החזן הר"ר **יחזקאל**

בראון הי"ו - מלבון אוסטרליה

לעילוי נשמת

מרת **רות** ע"ה

בת ר' אריה ז"ל

נלב"ע ו' מרחשון תשל"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

"מאורות הש"ס"

תקליטור מס' 8

על מסכת כריתות

דף ב' - י"ד

לצפיה + MP3

מוקד הזמנות: 1-700-500-151

בשורה טובה ללומדי הדף היומי
גבאי בתי הכנסת ומגידי השיעורים

בימים אלו יוצאים לאור הגמרות המפוארות
על מסכתות

כריתות מעילה נדה

בהוצאת "מאורות הדף היומי"

לפרטים והרשמה נא לפנות ליוסי הלפרין
במשרדי מאורות טל. 03-6164725